

2. The Chartered Institution of Wastes Management (CIWM). Research into SRF and RDF Exports to Other EU Countries. URL: <https://tinyurl.com/2ejnvxy2> (дата звернення: 10.11.2025).
3. EN 15539: Solid recovered fuels -Specification and classes. Brussels. European Committee for Standardization. (2011): URL: <https://standards.iteh.ai/catalog/standards/cen/cb0123b1-6835-45e7-9257-12016bb1db42/en-15539-2011> (дата звернення: 10.11.2025).
4. Directive 2008/98/EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 on waste and repealing certain Directives (Text with EEA relevance). *Official Journal of the European Union*, L 312, 22.11.2008, p. 3–30. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32008L0098> (дата звернення 10.11.2025).
5. Status and prospects of coprocessing of waste in EU cement plants. Ecofys. URL: <https://cembureau.eu/media/ldfdotk0/12950-ecofys-co-processing-waste-cement-kilns-case-studies-2017-05.pdf> (дата звернення: 10.11.2025).

УДК 378.014.5:657:330.322

РОЛЬ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ОЦІНЦІ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙ У ВИЩУ ОСВІТУ

Писарчук О. В.

кандидат економічних наук, доцент,

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків,
Україна

ORCID : <https://orcid.org/0000-0001-6674-9223>

У сучасних умовах трансформації національної економіки та посилення глобальної конкуренції питання інвестицій у вищу освіту набуває критичного значення, оскільки саме цей сегмент суспільного розвитку формує довгостроковий потенціал відтворення людського капіталу. Проте складність і багатокомпонентність процесів фінансового забезпечення закладів вищої освіти, а також суттєва диференціація вартості підготовки фахівців за різними спеціальностями створюють ситуацію, коли традиційні підходи до оцінювання ефективності освітніх інвестицій виявляються недостатніми або навіть непридатними для формування обґрунтованих управлінських рішень. В основі проблеми лежить суперечність між потребою у прозорих, аналітично верифікованих даних щодо ресурсного забезпечення освітнього процесу та наявними методиками, які не забезпечують належного рівня деталізації і часто не відображають реальної структури витрат, результативності освітніх програм та їх впливу на розвиток людського потенціалу.

Загострює проблему і те, що обліково-аналітичне забезпечення, переважно, виступає інструментом об'єктивного вимірювання [3] економічних наслідків інвестицій у вищу освіту, характеризується фрагментарністю, різномірністю інформаційних джерел та відсутністю єдиної методологічної основи, яка б дозволяла інтегрувати дані бюджетного, управлінського та стратегічного обліку. В умовах зростаючої залежності економічної динаміки від якості людського капіталу така невизначеність породжує ризики неефективного розподілу державних і приватних ресурсів [2], ускладнює прогнозування результативності освітніх інвестицій та стримує формування сучасної політики фінансування вищої освіти, яка була б орієнтована на довгостроковий соціально-економічний ефект. Саме ці суперечності й обумовлюють необхідність поглибленого наукового осмислення ролі обліково-аналітичного забезпечення у процесі оцінювання ефективності інвестицій у вищу освіту та розроблення методичного інструментарію, здатного забезпечити достовірність, повноту й релевантність інформації для прийняття управлінських рішень.

Процес оцінювання ефективності інвестицій у вищу освіту передбачає оперування багатовимірною системою економічних, соціальних та інституційних параметрів, які значною

мірою детерміновані якістю, структурою та узгодженістю обліково-аналітичної інформації. Власне обліково-аналітичне забезпечення у цьому контексті виступає не тільки технологічним інструментом формування масивів даних щодо ресурсного забезпечення освітньої діяльності, а й концептуальною основою, що дає змогу перетворювати первинні ресурси обліку на інформативніші аналітичні індикатори, релевантні для інвестиційного аналізу [3], оцінювання ефективності бюджетних програм та визначення доцільності участі держави, бізнесу та інших стейкхолдерів у фінансуванні підготовки фахівців.

Передусім важливо усвідомлювати, що інвестиції у вищу освіту, незалежно від джерела їх походження, спрямовані на відтворення людського капіталу [5]. Тоді, як людський капітал являє собою складний соціально-економічний ресурс, який характеризується нелінійністю та тривалим часовим горизонтом формування. Тому будь-яке оцінювання, засноване на неповній або некоректно структурованій інформації про фактичні та прогнозні витрати на підготовку здобувачів, априорі буде позбавлене аналітичної валідності. В цьому контексті обліково-аналітичне забезпечення виконує функцію своєрідного інформаційного фільтра (рис. 1), який з одного боку систематизує витрати на заробітну плату професорсько-викладацького складу, матеріально-технічну базу, цифрові сервіси, адміністративні та комунальні витрати, а з іншого, формує базу порівняння для міждисциплінарного аналізу, оцінювання рентабельності освітніх програм, спеціальностей та визначення теоретично обґрунтованої вартості підготовки фахівців.

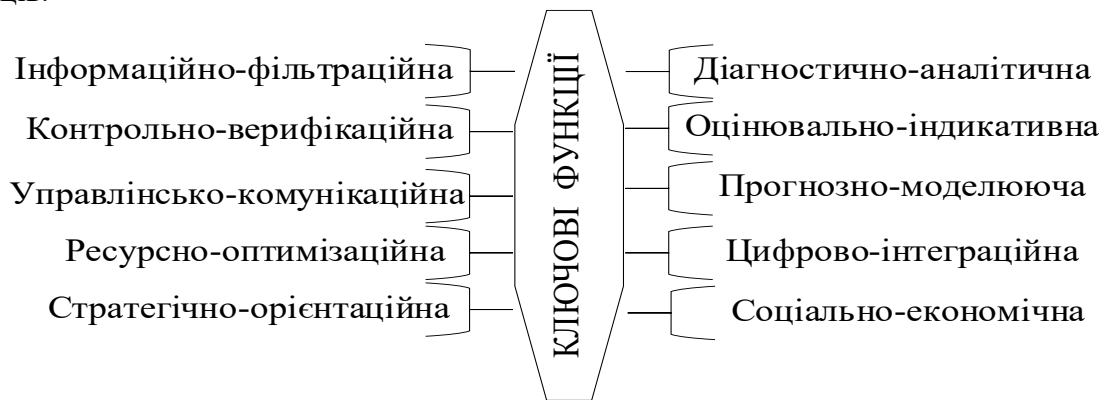

Рисунок 1. Ключові функції обліково-аналітичного забезпечення

Джерело: авторська розробка

Наведені на рисунку ключові функції обліково-аналітичного забезпечення дозволяють комплексно окреслити його змістову природу та внутрішню структурованість, що є принципово важливим у процесі оцінювання ефективності інвестицій у сферу вищої освіти. Обліково-аналітична система постає не як сукупність ізольованих технічних процедур [3], а як багатофункціональний інструментарій, здатний інтегрувати різноманітні інформаційні потоки, перетворювати їх на аналітично значущі показники та забезпечувати багаторівневе підґрунтя для управлінських і стратегічних рішень. Зокрема, інформаційно-фільтраційна та діагностично-аналітична функції становлять вихідну платформу для первинної структуризації та інтерпретації даних щодо витрат на підготовку фахівців [4], тоді як прогнозно-моделююча та оцінювально-індикативна функції забезпечують їх подальшу трансформацію у прогностичні моделі та індикатори результативності інвестицій. Важливу роль у цій системі відіграють контрольно-верифікаційні та ресурсно-оптимізаційні механізми, які дозволяють забезпечити не тільки точність облікової інформації, а й перевірити раціональність використання ресурсів відповідно до стратегічних цілей освітньої установи. Доповнює цей контур цифрово-інтеграційна функція, що окреслює можливості впровадження сучасних інформаційних технологій для автоматизації аналітичних процедур, підвищення прозорості фінансових потоків і створення єдиного цифрового середовища для оцінки інвестиційної ефективності. Завершує логіку моделі стратегічно-орієнтаційна та соціально-економічна функції, завдяки яким обліково-аналітичне забезпечення виходить за межі вузькофінансових процесів і набуває властивостей інструмента, що формує уявлення про стратегічні наслідки інвестицій від трансформацій у структурі людського капіталу до довгострокового впливу на розвиток національної економіки.

Так, обліково-аналітичне забезпечення виступає системоутворювальним ядром механізму оцінювання ефективності інвестицій у вищу освіту. Модельний підхід наочно ілюструє взаємозалежність між різними групами функцій, розкриваючи логіку їхнього концептуального та практичного взаємодоповнення. Це дозволяє не лише структурувати змістовні компоненти дослідження, а й підкреслює необхідність системної інтеграції облікової, аналітичної, цифрової та стратегічної складових у єдиний інструментальний комплекс, здатний забезпечити достовірність, релевантність і аналітичну повноту оцінювання інвестицій у розвиток людського капіталу.

Суттєвим методологічним викликом при дослідженні ефективності інвестицій у вищу освіту є те, що вартість різних освітніх програм не може бути обмежена суто калькуляційним формами обліку [4]. Реальна структура витрат має виразний міжфункціональний характер, оскільки включає елементи, властиві фінансовому, бюджетному, управлінському та стратегічному обліку; частина з них не відображається у традиційних формах звітності, проте є критично важливою для оцінювання інвестиційної доцільності. До таких витрат можна віднести зокрема витрати на науково-дослідну інфраструктуру, оновлення приладів, акредитаційні процедури, міжнародні інтеграційні процеси тощо. Внаслідок цього виникає необхідність удосконалення методичного інструментарію, який би забезпечив можливість не лише об'єктивного вимірювання витрат, але й їх аналітичної інтерпретації в логіці розвитку людського капіталу.

Важливою складовою обліково-аналітичного забезпечення є формування системи показників, що дозволяють оцінити як прямі, так і опосередковані результати інвестицій у вищу освіту. До таких показників належать коефіцієнти академічної результативності, індикатори працевлаштування та подальшої кар'єрної мобільності випускників, показники інноваційної активності, рівень залучення закладів вищої освіти у міжнародні проекти, а також індекси впливу освітньої діяльності на регіональний розвиток. Проте саме обліково-аналітична система забезпечує збір, структурування та верифікацію тих даних, що лежать в основі розрахунку подібних показників. Якщо ця система залишається фрагментарною, надмірно бюрократизованою або неінтегрованою у загальноуніверситетські та галузеві інформаційні платформи, оцінювання ефективності інвестицій стає вибіркоvim і не здатним відобразити повноту соціально-економічних ефектів.

Окремо слід наголосити на значенні цифровізації облікових процесів. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології дозволяють створювати багатовимірні масиви даних щодо ресурсного забезпечення освітніх програм, а також моделювати різні сценарії інвестиційної ефективності з урахуванням коротко-, середньо- та довгострокових ефектів [1]. Цифрові платформи сприяють зниженню асиметрії інформації, підвищують прозорість фінансових потоків та забезпечують адекватні умови для проведення порівняльного аналізу витрат між різними спеціальностями. Водночас цифрова трансформація потребує адаптації методологічних підходів до обліку, адже механічний перенос традиційних облікових алгоритмів у цифрове середовище не гарантує підвищення якості управлінської інформації.

Поряд з цим, інвестиції у вищу освіту мають виразну суспільну спрямованість, і тому їх ефективність не може вимірюватися виключно фінансовими критеріями. Обліково-аналітичне забезпечення має доповнюватися можливістю оцінювання соціальних ефектів, зокрема таких, як рівень формування людського капіталу, підвищення освітньої доступності, зміцнення кадрового потенціалу економіки, інтеграція університетів у глобальні науково-освітні мережі та інноваційні екосистеми. Відтак виникає завдання побудови інтегрованих моделей, які поєднували б фінансові, соціальні й економічні критерії, відображаючи реальний масштаб впливу інвестицій на розвиток суспільства та економіки.

Таким чином, обліково-аналітичне забезпечення відіграє роль фундаментальної інфраструктури, яка забезпечує цілісне, збалансоване та науково обґрунтоване оцінювання ефективності інвестицій у вищу освіту. Його вдосконалення повинно ґрунтуватися на інтеграції сучасних методів аналізу, розвитку цифрових інструментів, підвищенні релевантності та прозорості даних, а також формуванні методологічно узгоджених підходів до калькулювання вартості підготовки кадрів і моделювання результативності освітніх систем. Тільки за таких умов можливо забезпечити глибоке розуміння того, як освітні інвестиції трансформуються у реальні соціально-економічні ефекти та наскільки ефективно вони

сприяють розвитку людського потенціалу, який у сучасній економіці виступає ключовим драйвером довгострокового зростання.

Результати проведеного дослідження засвідчили, що обліково-аналітичне забезпечення у сфері оцінювання ефективності інвестицій у вищу освіту становить складну, багатовимірну систему, яка інтегрує елементи фінансового, управлінського, стратегічного та цифрового обліку. Встановлено, що якість, узгодженість і структурованість облікової інформації визначають можливість формування достовірних аналітичних індикаторів, що слугують основою для оцінки результативності освітніх програм і визначення інвестиційної доцільності підготовки фахівців. Фрагментарність та методологічна неоднорідність чинних підходів обмежують аналітичну валідність висновків і зумовлюють потребу у модернізації методичного інструментарію. В роботі було сформовано контур функціональної структури обліково-аналітичного забезпечення. Взаємодія визначених функцій забезпечує трансформацію первинних облікових даних у комплексні аналітичні моделі, здатні відобразити багатовимірність впливу інвестицій на розвиток людського капіталу та соціально-економічну динаміку.

Узагальнюючи результати роботи, можна стверджувати, що модернізація обліково-аналітичного забезпечення є ключовою передумовою для формування ефективної державної та інституційної політики фінансування вищої освіти, орієнтованої на довгостроковий розвиток людського капіталу та зміцнення національної економічної системи

Список використаних джерел

1 Кириленко О., Малиняк Б. Видатки Державного бюджету України на вищу освіту в світлі запровадження середньострокового планування. *Вісник економіки*. 2022. Вип. 3. С. 152–168. <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.03.152>

2 Коваленко Ю., Вітренко Л. Фінансування закладів вищої освіти в Україні та пошук альтернативних джерел. *Збірник наукових праць Державного податкового університету*, 2020. № 1-2. С. 141–153. <https://doi.org/10.33244/2617-5940.1-2.2020.141-1538>

3 Кононенко Л. В., Ніколаєва С. П. Трансформація системи обліково-аналітичного забезпечення як складової управління підприємством в умовах сталого розвитку та діджиталізації суспільства. *Економічний простір*, 2022 № 177. С. 69-75. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/177-12>

4 Коцкулич Т. Я. Калькулювання собівартості платних освітніх послуг у закладах вищої освіти як передумова формування економічно обґрунтованої вартості. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2019. №. 1 (26). С. 96–107. <https://doi.org/10.32342/2074-5362-2019-1-26-7>

5. Мельниченко О. Інвестиції в освіту та питання запоруки її якості: освітологічний аспект. *Освітологія*. 2023. № 12(12). С. 20 – 29. <https://doi.org/10.28925/2226-3012.2023.12.2>

УДК 174:005.21:659.4

ДІЛОВИЙ ЕТИКЕТ ЯК ЕЛЕМЕНТ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РЕПУТАЦІЄЮ В БІЗНЕСІ ТА ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ

Плотніченко С. Р.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та публічного адміністрування
Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного,
м. Запоріжжя, Україна.

Діловий етикет розкривається як основою ключового компонента управління репутациєю організацій у бізнесовому та державному секторі. Доведено, що етикет є не формальною вимогою, а стратегічним інструментом побудови партнерських відносин, формування довіри та підтримки позитивного іміджу. Проаналізовано значення комунікаційної культури,